

Prosesskriv til Namdal tingrett i Flatanger-saken

Sak nr: 16-197504TVI-NAMD

Saksøker:

- 1. Sparebanken 1 Skadeforsikring AS**
- 2. IF Forsikring NUF**
- 3. Eika Forsikring**
- 4. Tryg Forsikring NUF**

Prosessfullmektig for alle: advokat Ståle Hovda, advokatfirmaet Riisa og co., postboks 3119 Elisenberg, 0207 Oslo

Saksøkte:

- 1. Gjensidige Forsikring ASA**
- 2. NTE Nett AS**

Prosessfullmektig advokat Anette Fjeld, Gjensidige Forsikring ASA, postboks 700 Sentrum 0106 Oslo

Rettslig medhjelper: advokat Christian Hauge, advokatfirmaet Wiersholm, postboks 1400 Vika, 0115 Oslo

1. INNLEDNING

Etter tvisteloven § 15-8, kan skriftlig innlegg til å belyse allmenne interesser som en sak reiser gis av «foreninger innenfor rammen av deres formål og naturlige virkeområde». Innlegget gis ved prosesskriv og kalles også "Amicus Curiae".

Energi Norge er en landsomfattende interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for fornybarnæringen som omfattes av tvisteloven § 15-8. Organisasjonen har om lag 280 medlemsbedrifter som produserer, transporterer samt selger strøm og varme. Medlemsbedriftene står for 99 prosent av kraftproduksjonen og

dekker ca. 90 prosent av strøm- og nettkundene i Norge. Medlemskapet i foreningen medfører medlemskap i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

Energi Norges visjon er bedre klima, sikker forsyning og grønn vekst. Foreningens formål som kombinert nærings- og arbeidsgiverpolitisk organisasjon er å arbeide for at medlemmene får rammebetingelser som bidrar til å styrke deres lønnsomhet og konkurransevne, herunder:

1. være talerør for medlemmene i næringspolitiske saker og på andre områder hvor medlemmene er tjent med en felles opptreden
2. inngå tariffavtaler på medlemmenes vegne og ivareta medlemmenes interesse når det gjelder arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår
3. samarbeide med myndigheter, andre miljøer og organisasjoner, nasjonale og internasjonale, for å ivareta medlemmenes og bransjens interesser

Vedlegg: Energi Norges vedtekter

Saksøkte nr. 1, NTE Nett AS (NTE), er medlem hos Energi Norge.

Energi Norge ønsker som forening å komme med dette skriftlige innlegget for å belyse allmenne interesser som saken reiser i henhold til tvisteloven § 15-8.

Vårt innlegg gjelder de allmenne interessene som saksøkers subsidiære anførsel om ulovfestet objektivt ansvar for driften av lavspenningsnettene berører, ikke den prinsipielle anførselen om ansvar basert på uaktsomhet (culpaansvar).

Saksøkte, Gjensidige og NTE, har anført at det etter gjeldende rett ikke er rettslig grunnlag for ulovfestet objektivt erstatningsansvar ved drift av lavspenningsanlegg. Energi Norge støtter denne anførselen, og vil i det følgende redegjøre nærmere for sitt syn.

2. SAKEN ER PRINSIPIELL FOR FORNYBARNÆRINGEN

Saksøker anfører at NTE Nett AS har ansvar på ulovfestet objektivt grunnlag for skadene som oppsto i Flatanger i januar 2014 som følge av en gressbrann. De anfører at brannen startet i gress antent av gnister eller varme fra en lavspenningsledning som falt ned i svært sterk vind kombinert med tørke vinterstid uten frost eller snødekke på bakken. Det tas her ikke stilling til årsakssammenheng og omfanget av det økonomiske tapet.

Saksøker anfører at lavspenningsnettene utgjør en «stadig, typisk og ekstraordinær» risiko som etter deres vurdering, ut fra interesseavveining, bør bæres av netteier uavhengig av skyld eller kontrollmulighet. Vi avviser dette.

Dette er et prinsipielt spørsmål for fornybarnæringen i Norge som berører allmenne interesser. Lavspenningsnettene er en grunnleggende forutsetning for å transportere strøm frem til landets innbyggere og til næringslivet. Det er derfor en allmenn interesse å ha en samfunnsmessig effektiv utøvelse av denne nettvirksomheten slik at strøm frembringes med høy grad av sikkerhet til en lavest mulig kostnad for samfunnet. I dag er forsyningssikkerheten svært høy, strømmen leveres 99,987 % av tiden (statistikk fra Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) for 2016 som var et normalår). Forsyningssikkerheten ivaretas til en akseptabel kostnad gjennom et komplisert samspill mellom tekniske og økonomiske virkemidler fra lovgiver sammen med ulike lovfestede erstatningsregler.

3. GJELDENE RETT

3.1 Det gjelder et helt eller delvis ulovfestet objektivt ansvar for driften av høyspenningsanlegg

Det er gjennom høyesterettspraksis slått fast at netteier har et helt eller delvis objektivt ansvar for skade som oppstår som følge av drift av høyspenningsanlegg (nominell spenning høyere enn 1000 volt vekselspenning eller 1500 volt likespenning), jf. Rt. 1932 s. 416 og plenumsdommen inntatt i Rt. 1940 s. 16 (Klatredom I):

"Høyesterett har i tidligere dom - Rt-1932-416 - fastslått at sterkstrømsanlegg hører til de såkalte farlige bedrifter som har ansvar for bedriftsulykker etter objektive regler. Nærværende sak angår ganske visst ikke noen egentlig bedriftsulykke, som skyldes feil eller mangler ved anlegget som sådant.

Sterkstrømsanleggs ledninger frambyr selv om alt er normalt et permanent og fremtredende faremoment for så vidt som enhver berøring, hvor det ikke anvendes særskilte beskyttelsesforanstaltninger, regelmessig er livsfarlig. Erfaring viser videre at klatringsulykker som den i saken omhandlede langt fra er noen sjelden foreteelse ved sterkstrømsanlegg, men et årvisst tilbakevendende fenomen. Jeg henviser til den før nevnte statistikk og de dokumenterte opplysninger om stedfunne ulykker. Det er med andre ord noe man generelt må regne med. Jeg nevner i denne forbindelse også at de nye forskrifter for elektriske anlegg - utferdiget den 29 desember 1939 - har funnet det påkrevd å påby særskilte advarselsskilt mot klatring på master som er plasert på befærdede steder - i tillegg til de vanlige advarselsskilt på master.

Når sterkstrømsanleggene under disse forhold ikke innretter eller av tekniske eller økonomiske grunner ikke kan innrette seg således at berøring av ledningene under klatring hindres, tilsier en naturlig og rimelig avveining av interessene at elektrisitetsverkene selv bærer risikoen for ulykker som den i saken omhandlede. Ved avgjørelsen av om det skal konstateres objektivt ansvar eller ikke, må en som et moment etter min mening være berettiget til å ta hensyn til den adgang et elektrisitetsverk har til å tegne ansvarsforsikring således at den økonomiske side for verket følgelig ikke behøver å bety annet enn en årlig risikopremie på verkets driftsbudsjett. Hvor vidt et elektrisitetsverk i det enkelte tilfelle er forsikret eller ikke, er derimot selvsagt uten enhver betydning for et foreliggende erstatningskrav."

For høyspenningsanlegg er rettstilstanden således avklart. Netteier har, når det gjelder ansvar utenfor kontrakt, som utgangspunkt et helt eller delvis ulovfestet objektivt ansvar for skade som følge av drift av høyspenningsanlegg. Dette er fulgt opp i senere rettspraksis, se bl.a. RG 1955 s. 242 (voldgift – Johs. Andenæs), hvor det bl.a. sies:

"At elektriske høyspentledninger har ansvar som «farlig bedrift» er avgjort ved høyesterettsdommene i Rt-1932-416 og Rt-1940-6."

2.2 Det gjelder ikke et ulovfestet objektivt ansvar for driften av lavspenningsanlegg

For lavspenningsanlegg tok det noe lenger tid før rettstilstanden ble avklart. I høyesterettsdommen inntatt i Rt. 1964 s. 838, var spørsmålet om et ulovfestet objektivt ansvar for drift av lavspenningsanlegg oppe, men Høyesterett tok ikke stilling til dette da netteier uansett hadde fraskrevet seg ansvaret.

Først gjennom Høyesteretts dom inntatt i Rt. 1970 s. 1452, fikk man et prejudikat for at netteier ikke har et ulovfestet objektivt ansvar for skade som følger av drift av lavspenningsanlegg. Dette ble fulgt opp i Gulating lagmannsretts dom av 18. februar 1974, inntatt i RG 1974 s. 547. I sistnevnte sak, som har et faktum som ligner på saksforholdet i Flatangersaken, slo lagmannsretten fast at det ikke foreligger et alminnelig objektivt ansvar for drift av lavspenningsanlegg, og at det ikke kunne fastslås ansvar på

objektivt grunnlag på grunn av at det knytter seg noen "stadig, typisk og ekstraordinær" risiko for brann som følge av driften av lavspenningsanlegg. Etter dette finnes det, så vidt vi har klart å bringe på det rene, ingen rettspraksis som har ilagt netteier objektivt ansvar for skade som følge av drift av lavspenningsanlegg.

Problemstillingen for retten vil da være, slik vi ser det, hvorvidt det finnes andre rettskilder som kan tilsi at netteier likevel har et ulovfestet objektivt ansvar ved drift av lavspenningsanlegg.

Etter vår oppfatning finnes det ingen rettskilder som gir støtte for If Skadeforsikring, Sparebank 1 Skadeforsikring, Eika Forsikring og Tryg Forsikrings anførsel om at netteier har et ulovfestet objektivt ansvar. Dette vil, sammen med de allmenne hensyn saken berører, bli nærmere gjennomgått under pkt. 4 nedenfor.

4. ENERGI NORGES VURDERING AV ALLMENNE HENSYN

4.1 Overordnet

Som nevnt ovenfor, mener Energi Norge at det ikke finnes noen rettskilder som støtter en anførsel om at netteier har et ulovfestet objektivt ansvar for drift av lavspenningsanlegg.

Det objektive ansvaret er forbeholdt virksomhet som representerer en "stadig, typisk og ekstraordinær risiko" som ikke foreligger i lavspenningsnett, jf. rettspraksis omtalt under punkt 3 ovenfor. De iboende egenskapene i lavspenning er ikke "ekstraordinære" slik som for høyspenning, og omfattende sikkerhetsregulering på området håndterer risikoen på en god måte for samfunnet.

I perioden etter at rettstilstanden ble avklart i 1974 og frem til i dag, har lovgiver for det første valgt å regulere sikkerhetskravene til netteiergjennom en rekke forskrifter, normer og standarder.

For det andre har netteier fått et indirekte økonomisk ansvar gjennom den såkalte "KILE-ordningen" hvis leveringskvaliteten (herunder nettets kvalitet) ikke er god nok. KILE-ordningen er et redskap til å bygge, drive og vedlikeholde nettet på en samfunnsøkonomisk optimal måte.

For det tredje er det gjennom en endring av forbrukerkjøpsloven i 2006, avklart at det ved mangler knyttet til avtaler om overføring av elektrisk energi skal gjelde et kontrollansvar, ikke et objektivt ansvar.

Før vi går nærmere inn på de tre ovennevnte hovedpunktene, vil vi fremheve at lov av 23. desember 1988 om produktansvar kommer til anvendelse på sikkerhetsmangler ved den elektriske strømmen som sådan (typisk vesentlige spenningsavvik som fører til skade på elektriske apparater). Da dette ikke er et tema i Flatangersaken sies det ikke noe mer om dette her.

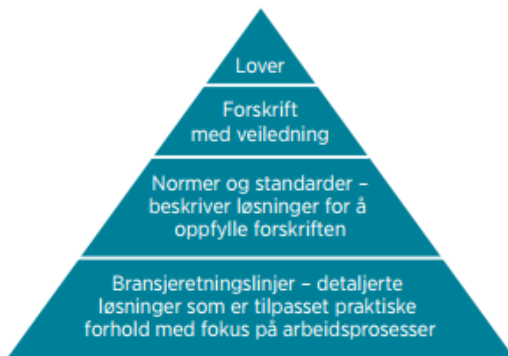
4.2 Regulering av sikkerhetskrav

I 1990 ble Energiloven vedtatt. Loven kommer til anvendelse på produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi. Energiloven stiller krav om forskjellige typer konsesjoner for bygging og drift av ulike elektriske anlegg mv. og omsetning av elektrisk energi.

I forbindelse med vedtakelse av loven var det ikke et tema om netteiers erstatningsansvar utenfor kontrakt skulle utvides fra et ansvar basert på uaktsomhet (culpaansvar) til et objektivt ansvar. I stedet er energiloven, sammen med lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr av 29. mai 1929, hjemmelslov for en rekke forskrifter som gir funksjonelle krav for å forebygge skader.

Innenfor elsikkerhetsområdet er det også en rekke normer, standarder og bransjeretningslinjer for øvrig, som beskriver mer spesifikt hvordan både elektriske anlegg og utstyr kan eller bør bygges. Forskriftene som omfatter de ulike elektriske anleggene, viser i betydelig grad til slike normer og standarder. De

primære normgiverne i Norge innenfor elsikkerhetsområdet er, i tillegg til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Norsk Elektroteknisk komité (NEK) og REN AS. Følgende regelverkspyramide gjelder:

Følgende tre forskrifter er sentrale i vurderingen av netteiers ansvar for lavspenningsnettet:

- Forskrift av 16. desember 2002 nr. 1626 om elektriske forsyningsanlegg ("FEF"). Forskriften gjelder for prosjektering, utførelse, drift og vedlikehold av elektriske forsyningsanlegg og skal sikre at elektriske anlegg sikkert ivaretar de funksjoner de er tiltenkt uten å fremby fare for liv, helse og materielle verdier, herunder krav til de ulike anleggene når det gjelder avstander fra bakken og terreng samt faseavstander. FEF trådte i kraft 1. januar 2006, og erstattet eldre regelverk på området. Uisolerte luftledninger er tillatt. Det finnes omfattende veiledere til FEF utgitt av DSB og REN.
- Forskrift av 30. november 2004 nr. 1557 om leveringskvalitet i kraftsystemet. Denne forskriftens formål er å bidra til å sikre en tilfredsstillende leveringskvalitet i det norske kraftsystemet, og en samfunnsmessig rasjonell drift, utbygging og utvikling av kraftsystemet. Herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.
- Forskrift av 7. desember 2012 nr. 1157 om forebyggende sikkerhet og beredskap i energiforsyningen (Beredskapsforskriften). Formålet med forskriften er å sikre at energiforsyningen opprettholdes og at normal forsyning gjenopprettes på en effektiv og sikker måte i og etter ekstraordinære situasjoner for å redusere de samfunnsmessige konsekvensene. Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) har utgitt en omfattende veileder til beredskapsforskriften

Ovennevnte forskrifter vil være relevante ved en vurdering av netteiers potensielle culpaansvar som er et annet tema i saken, men ikke i dette prosesskrivet.

4.3 KILE-ordningen

Energiloven la grunnlaget for en markedsbasert produksjon og omsetning av kraft i Norge. Den åpnet for et fritt marked for kjøp og salg av elektrisk energi. Med dette ble også grunnlaget for en mer markedsstyrt energiutbygging lagt. Energiloven pålegger nettselskapet leveringsplikt, mens abonnenten selv kan velge leverandør av elektrisk strøm.

Drift av kraftnett er et naturlig monopol da det er samfunnsøkonomisk svært kostbart å operere med konkurrerende nett innenfor samme område. Nettselskapenes inntektsrammer settes derfor av myndighetene som bestemmer selskapenes tillatte inntektsnivå.

I det enkelte nettselskaps kostnadsgrunnlag inngår et element som skal sørge for at nettselskapene tar hensyn til leveringspåliteligheten i kraftnettet, KILE (kvalitetsjusterte inntektsrammer ved ikke levert

energi). KILE-ordningen er en insentivregulering som skal gi nettselskapene økonomisk motivasjon til riktig ressursallokering innenfor de rammer og vilkår som ellers er gitt av myndighetene. Dette er regulert gjennom forskrift av 11. mars 1999 nr. 302 om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomhet og tariffier.

Forenklet sagt gir KILE-ordningen de enkelte nettselskapene økonomiske insentiver til å holde leveringspålitelighet (dvs. varighet og hyppighet av feil og hendelser i nettet som fører til avbrudd hos sluttbruker) på et samfunnsøkonomisk riktig nivå. Ordningen virker uavhengig av årsaken til avbruddet (objektivt), men har ulike satser for varslede og ikke-varslede avbrudd.

4.4 Kontrollansvar for mangelfull levering (i kontrakt)

Forbrukerkjøpsloven § 33 (2) slår fast at det for nettselskaper gjelder et kontrollansvar for mangler knyttet til avtaler om elektrisk energi:

Gjelder det avtale med nettselskap om overføring av elektrisk energi (jf. § 2 første ledd bokstav d), kan forbrukeren kreve erstatning for tap som følge av mangelen. Dette gjelder likevel ikke så langt nettselskapet godtgjør at mangelen skyldes hindring som nevnt i § 24 annet ledd. Reglene ellers i § 24 gjelder tilsvarende.

I forbindelse med innføringen av kontrollansvaret, var det under lovforarbeidene et spørsmål om det skulle innføres et rent objektivt ansvar for tap som følge av mangelfull leveringskvalitet. Arbeidsgruppen kom til at et slikt ansvar ikke burde innføres, se NOU 2004:4 s. 113.

Departementet kom, etter å ha uttalt at det neppe kunne antas at nettselskapet hadde et alminnelig objektivt ansvar ved avtaler om overføring av elektrisk energi, til samme konklusjon som arbeidsgruppen, se Ot.prp. nr. 114 (2004 -2005) s. 72.

I henhold til fornybarnæringens Standard Nettleieavtale § 13-1 som er utformet med bakgrunn i regelverket på området, er nettselskapet således ansvarlig for tap som følge av forsinkelse eller mangler ved ytelsen. Dette gjelder likevel ikke så langt nettselskapet godtgjør at forsinkelsen eller mangelen skyldes årsaker utenfor selskapets kontroll, som det ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av (kontrollansvar). For at netteier skal komme i ansvar, må det som ellers foreligge en årsakssammenheng mellom feil i nettet og skaden. Kontrollansvaret i kontrakt forutsetter at det har foreligget en påvirknings- eller kontrollmulighet.

5. OPPSUMMERING

Som gjennomgangen overfor viser, er det ingen rettskilder som gir holdepunkter for at netteier har et ulovfestet objektivt ansvar for skade som følge av feil ved lavspenningsnettet. Allmenne hensyn tilsier at et slikt ansvar heller ikke kan eller bør innføres.

En innføring av et ulovfestet objektivt ansvar for feil i lavspenningsnettet ville kunne føre til betydelige endringer i insentivstrukturen på energiområdet, og til ubegrunnede økte kostnader for samfunnet. Et ulovfestet objektivt ansvar vil ikke, slik saksøker anfører, bidra til kostnadseffektive tiltak som en slags preventiv effekt. Dette håndteres gjennom sikkerhetskravene i dagens regelverk, KILE-ordningen og kontrollansvaret ved levering av strøm.

En mulig konsekvens av innføringen av et ulovfestet objektivt ansvar ville være at netteierne, for å få forsikringsdekket sitt utvidede ansvar og derved unngå fare for konkurs, må isolere hele lavspenningsnettet som samlet er på om lag 200 000 km i Norge. Det er det ikke stilt krav om i dagens tekniske regelverk fordi lovgiver har ment at det ikke er proporsjonalt med nytten. Dette ville ha en kostnad på om lag NOK 150 000 per kilometer hvis det forutsettes at eksisterende stolper kan anvendes

og jordkabel ikke benyttes. Med jordkabel vil kostnadene ut fra de beste analysemodellene komme opp mot NOK 700 000 per kilometer. I en nylig utført medlemsundersøkelse har over 40 nettselskaper svart at de til sammen har om lag 10 000 km uisolert nett. Dette utgjør mellom 0 og 40 % av selskapenes lavspenningsnett. Ut fra dette vil vi anslå at om lag 10 – 15% av lavspenningsnettet på 200 000 kilometer i Norge i dag er uisolert, dvs. om lag 25 000 kilometer. Andelen varierer betydelig mellom ulike geografiske områder. Samlet sett ville en endret incentivstruktur på denne bakgrunn kunne medføre vesentlig økte kostnader for nettselskapene i størrelsesorden 3 – 18 milliarder NOK. Dette ville måtte dekkes inn av nettkundene, dvs. private strømkunder og næringslivet, uten at det etter energimyndighetenes og lovgivers vurdering bidrar til en mer sikker og kostnadseffektiv strømforsyning i Norge eller endring i leveringstrykgheten på 99, 987 %.

Skader som følge av brann dekkes i dag godt gjennom skadeforsikringer, noe huseier må ha uavhengig av et objektivt ansvar for driften av lavspenningsnettet. Brann som følge av uforutsette forhold gjelder en rekke risiki og livsområder, hvorav lavspenningsnettet utgjør en svært liten andel. I henhold til DSB statistikk er det så langt vi har kunnet bringe på det rene langt under 1 % av brannene i Norge som er knyttet til strømmnettet (herunder høyspenning).

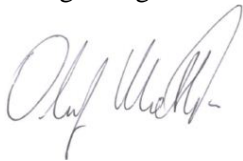
Energi Norge mener at et ulovfestet objektivt ansvar for lavspenningsnettet i Norge vil kunne ha svært store negative samfunnsmessige konsekvenser gjennom økte kostnader for strømforsyningen uten tilsvarende sikkerhetsforbedringer. Allmenne interesser tilsier at det ikke er grunn til å endre en avklart rettstilstand.

Etter vårt syn kan det ikke være tvil om at NTE og Gjensidige må gis medhold på dette punktet. Energi Norge vil med dette støtte NTE og Gjensidiges anførsler og ber om at de får medhold.

Dette prosesskrivet er utferdiget i fem eksemplarer, hvorav ett beror her.

Vennlig hilsen,

Energi Norge

Oluf Ulseth
Administrerende direktør

Vedlegg: Energi Norges vedtekter

Kopi: NHO